

Voorwoord

Gerrit Voerman

In oktober 2010 bestond het Christen Democratisch Appèl (CDA) dertig jaar. Gemeten vanaf zijn formele oprichting heeft het CDA 22 jaar deel uitgemaakt van het landsbestuur. Al die tijd vormden de christendemocraten de grootste regeringspartij, waardoor zij ook steeds de minister-president leverden (achtereenvolgens Dries van Agt, Ruud Lubbers en Jan-Peter Balkenende). De Tweede Kamerverkiezingen van juni 2010 en het aantreden van het kabinet-Rutte maakten aan het christendemocratische premierschap vooralsnog een einde, maar de rol van het CDA is zeker nog niet uitgespeeld.

Het is opmerkelijk dat aan deze partij, die in de afgelopen drie decennia zo sterk het aanzien van de Nederlandse politiek heeft bepaald, vanuit wetenschappelijke hoek zo weinig aandacht is geschonken. Dit geldt overigens niet voor de totstandkoming van het CDA: het moeizame, jarenlange fusieproces dat aan het samengaan van de Anti-Revolutionaire Partij (ARP), de Christelijk-Historische Unie (CHU) en de Katholieke Volkspartij (KVP) voorafging, is door enkele historici en politicologen nauwgezet in kaart gebracht. Ook is vanuit deze hoek bij het tienjarig bestaan in 1990 de verrassende comeback van het CDA en zijn onverwacht sterke machtspositie in het Nederlandse politieke bestel van de jaren tachtig geanalyseerd. Voor het overige waren het echter vooral journalisten die zich met bepaalde periodes uit de partijgeschiedenis hebben beziggehouden. Zo verschenen er boeken over de crisis in de partij in 1994 (toen Lubbers lijnrecht tegenover zijn beoogde opvolger Elco Brinkman kwam te staan) en de daaropvolgende moeizame oppositieperiode (toen de tot in hun vezels gouvernementele christendemocraten de paarse coalitie moesten bestrijden), en over de tweede leiderschapscrisis in 2001 (die eindigde in de investituur van Balkenende). Deze publicaties getuigen dikwijls van een goed inzicht in de interne ontwikkelingen in het CDA, maar zij plaatsen de partij in de regel niet in een breder (historisch of internationaal-comparatief) perspectief.

Deze bundel heeft wel nadrukkelijk de bedoeling het CDA door de tijd heen te beschrijven en waar mogelijk met andere partijen te vergelijken. Vanuit verschillende thematische invalshoeken wordt de evolutie van de partij geschetst wat

betreft haar organisatie en positie in de Nederlandse politiek, haar programmatische en ideologische ontwikkeling, de samenstelling van haar leden- en kiezersaanhang, en de relatie met de Europese Volkspartij (EVP). Ook komt de voorgeschiedenis van het CDA en de gevolgen van het secularisatieproces voor de christendemocratie aan de orde. Daarbij worden in de meeste bijdragen in deze bundel twee lijnen zichtbaar: de electorale *ups and downs* van het CDA en de gevolgen daarvan voor zijn machtspositie in de Nederlandse politiek, én de ontwikkeling van de christendemocratie in meer conservatieve richting.

Deze publicatie over het CDA verschijnt in een reeks die het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen in 2008 is gestart. Een van de doelen van deze serie is meer aandacht te schenken aan (en wellicht zo ook te genereren voor) de politieke partijen, die een cruciale rol vervullen in de representatieve democratie. Een woord van dank gaat uit naar Yvonne Bosma, Berend de Boer, Merel Diemont, Erwin Dijk, Martin van der Linde en Heleen Ridder – allen verbonden (geweest) aan het DNPP –, die assistentie hebben verleend bij de totstandkoming van deze bundel.

Gerrit Voerman
Groningen, januari 2011